

Vergadering: Stuurgroep Regionale Energietransitie
Datum: Vrijdag 10 november 2017

Aanwezig:

- Henri Lenferink (Holland Rijnland, voorzitter)
- Martine Leewis (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- Yvonne Peters (Omgevingsdienst West-Holland)
- Ed de Leest (Alphen aan den Rijn)
- Jeroen Verheijen (Hillegom/HLT Samen)
- Paul Dirkse (Leiden)
- Ambtelijk: Jeroen Ververs en Xandra van Ginkel (Holland Rijnland, verslag)

Han Weber (provincie Zuid-Holland) was afwezig.

01 Opening, mededelingen en vaststelling agenda

- Het betreft hier de eerste bijeenkomst van de Stuurgroep Regionale Energietransitie. In de vergadering van het Dagelijks Bestuur van 26 oktober is afgesproken dat Liesbeth Spies (burgemeester van Alphen aan den Rijn) de portefeuille Economie en Energie overneemt van Tseard Hoekstra, die onlangs is afgetreden als DB-lid. Zij zal ook de volgende Stuurgroepen en PHO's + Energie de komende periode overnemen. De eerste vergadering van de Stuurgroep Regionale Energietransitie zal voor deze keer voorgezeten worden door DB-voorzitter Henri Lenferink, omdat dit nog niet paste in de agenda van de nieuwe voorzitter.
- Ed de Leest geeft aan dat hij nog op zoek is naar de rol van de Stuurgroep en haar bevoegdheid. Belangrijke vraag: wat doe je regionaal en wat lokaal?
- Henri Lenferink geeft aan dat afspraken en resultaten vast gelegd worden in formele gremia.

02 Rol en werkwijze Stuurgroep en uitvoeringsorganisatie

Dit agendapunt is aan het eind van de vergadering besproken. Afsgesproken is dat het uitvoeringsprogramma vastgesteld wordt in PHO en AB. Taak van de Stuurgroep is het bijhouden van de voortgang en het opheffen van knelpunten. Ook het instellen van de Stuurgroep wordt meegenomen in de besluitvorming, evenals de specifieke positie van hoogheemraadschap en provincie (binnen deze partijen dient ook besluitvorming plaats te vinden).

Dit punt komt in de volgende Stuurgroep bijeenkomst terug.

03 Uitvoeringsprogramma Energietransitie

De eerste vraag die Henri Lenferink stelt is: wat is het product van onze inspanning, wat leveren wij op, en op welk niveau? Vervolgens worden de verschillende uitvoeringslijnen doorgesproken.

Uitvoeringslijn 2: Ruimte en Energie:

Rijk, gemeente, hoogheemraadschap, provincie zijn allen op verschillende niveaus aan de slag met dit thema. Hamvraag gezien de ambitie in 2025: waar komen die 30 windmolens en 251 ha. zonnepanelen (en de 70.000 woningen met zon op daken)? Eind 2018 ligt er een regionale kaart. Ook wordt in het proces de komende periode ingegaan op participatie met omwonenden, grondeigenaren en exploitatie.

Jeroen Verheijen vraagt zich af wat de collectieve inzet hierop betekent voor de andere uitvoeringslijnen. Yvonne Peters geeft aan dat het programma aangeeft wat we allemaal doen en dat daarnaast gewerkt wordt aan totaalvisie op wat komt waar. Henri Lenferink ziet energiebesparing vooral lokaal gebeuren. Dat hoeft niet op regionaal niveau, behalve om elkaar te helpen en te informeren. Plaatsing windmolens is echt een collectief vraagstuk en dat gaat niet lukken als we dat niet gezamenlijk doen. We doen een collectief aanbod richting de provincie. Daar is van tevoren wel goed over nagedacht met ruimtelijk ontwerper. En het product dat we opleveren stellen we ook gezamenlijk vast. Bij de totstandkoming van deze kaart wordt gekeken naar bestaande visies, naar de andere opgaven (klimaat, bodemdaling, verstedelijking etc.) en naar de ontwikkelingen in andere regio's. Uiteindelijk blijft echter om een kaart te ontwikkelen die antwoord geeft op de vraag: wat kan er wel!

Uitvoeringslijn 1: Energiebesparing

Er valt nog veel winst te halen qua besparing bij de industrie/bedrijfsleven. Midden-Holland is nu concreet aan de slag met bedrijfsterreinen en krijgt meer zicht op de potentie van energiebesparende maatregelen waar bedrijven toe verplicht zijn. In het PvA worden de volgende sporen beschreven: bedrijven(terreinen), gemeentelijk vastgoed en bebouwde omgeving.

Bedrijven

Gevraagd wordt wat de grootste potentie oplevert qua besparing, dat zijn de bedrijven. Jeroen Verheijen stelt dat er veel presentaties worden gegeven over wat er allemaal kan bij bedrijven. Wat levert het op behalve voorbeeldfunctie? Wat ga je regionaal oppakken, aan welke knoppen kunnen we draaien? Wat verwacht je lokaal? Henri Lenferink geeft aan dat je daar dan op in moet spelen. Lastig dat bevoegdheden verdeeld zijn en sturingsmogelijkheden beperkt. Hoe ga je dan resultaatverplichting aan en wat levert het op? Wat moet wanneer bereikt zijn? Wat kunnen we afdwingen en wat niet? Je moet in elk geval de gehaalde besparing meten en in beeld brengen. Yvonne Peters geeft aan dat het een flinke inspanning vraagt op alle sporen om de het doel op energiebesparing te halen. Jeroen Verheijen vraagt zich af of en hoe we dan de omgevingsdiensten in staat stellen om dat te doen. Wat doet de omgevingsdienst dan concreet en wat is aanvullend op het bestaande takenpakket? Martine Leewis geeft aan dat het hoogheemraadschap een besparingspotentieel heeft op haar assets, maar meer energiekosten maakt door de klimaatadaptatie. Er ligt momenteel een analyse van CE (uit Delft) dat antwoord geeft op de vraag waarmee het hoogheemraadschap zelf energie mee op kan wekken. Doel van Rijnland is om energieneutraal te zijn in 2025. Maar mogelijk zijn er nog ha. over op het areaal. Ed de Leest geeft aan dat de doelgroep ziekenhuizen ook een grote verbruiker is (hiervoor is een Greendeal opgesteld).

Geconcludeerd wordt dat deze lijn het best kan lopen via de lijnen van de omgevingsdiensten in verband met sturing controle en dat de resultaten goed gemonitord moeten worden.

Gemeentelijk vastgoed

De omgevingsdienst staat hierbij niet aan het stuur. Gemeenten zijn eigenaar of subsidieverstrekker, de regionale activiteit beperkt zich tot het afspreken dat we dit gaan doen, kennisuitwisseling en resultaten monitoren. Hierbij geldt het adagium 'Massa is kassa'; hierbij zijn (bedrijfs)voordelen te halen. In Alphen is men al in 2025 energieneutraal voor het gemeentelijk vastgoed geeft Ed de Leest aan, Hiervoor is geen extra inzet vanuit de regio of omgevingsdienst nodig. Regionale taak: bijhouden

van de voortgang van de monitoring, sturing ligt bij de gemeenten.

Bebouwde omgeving

Dit ligt nog ingewikkelder gezien de vele eigenaren. Als overheid kun je vooral stimuleren en soms afdwingen, zoals bij nieuwbouw.

Gekeken wordt naar de instrumenten prestatieafspraken met woningbouwcorporaties en het duurzaam bouwen loket. Regionaal (Holland Rijnland woningmarktregio) zou je ten aanzien van het corporatiebezit collectieve afspraken kunnen maken (bv. in prestatieafspraken). Je moet in elk geval in dialoog gaan met de woningbouwcorporaties. Dit zou gekoppeld moeten worden aan de uitvoeringslijn warmte. In het kader van het Deltaprogramma klimaatadaptatie lopen er momenteel gesprekken tussen corporaties en waterbeheerders. Zou daar op aangesloten kunnen worden?

Het duurzaam bouwloket zou verder uitgebreid kunnen worden. Er bestaat bijvoorbeeld al een project gericht op jonge mensen die hun huis willen verduurzamen en ook een fysiek loket (kennis en informatiecentrum, bijvoorbeeld in de vorm van een rondrijdende bus) is een idee hiervoor.

Geconcludeerd wordt het goed zou zijn om collectief regionaal afspraken te maken met woningbouwcorporaties. Doel is dat deze landen in de prestatieafspraken.

De doelgroep inwoners wordt bereikt via de wijkaanpak, op lokaal niveau. Conclusie: leren van elkaars successen en monitoren.

Uitvoeringslijn 3: Zon op daken

Doel van deze lijn is om versnelling aan te brengen. Zon op daken is er nu vooral gericht om dakeigenaren uit te nodigen en te stimuleren om wat te doen met hun daken. Alternatief hiervoor is een collectieve aanpak, bv. afspraken met gemeenten, hoogheemraadschap en woningbouwcorporaties, om een groot oppervlak aan daken collectief in de markt zetten. En daarmee een grote slag te slaan.

Ed de Leest geeft aan dat in Alphen (en ook in andere gemeenten, noot secretaris) ook veel postcoderoosinitiatieven bestaan.

In de huidige aanpak worden doelgroepen benoemd en wordt ingezet op verleiden.

Vraag: waar ligt de meeste potentie? Ga ik anderen verleiden of aanbod doen om collectief zaken te organiseren.

Regionale meerwaarde is gelegen in massa. Om meters te maken, moet je gebruik maken van collectiviteit en tegelijkertijd er voor zorgen dat de dakeigenaren niets hoeven te doen (ontzorgen). Wanneer gemeente eigenaar is van een dak, kun je dat gebruiken en alles zelf regelen. Wanneer er collectief voldoende dak beschikbaar is krijg je een goede businesscase. Wie wil dat doen, exploiteren en beheren? Ook het dakoppervlak van het Hoogheemraadschap Rijnland valt hier misschien onder te plaatsen. Beter dan met iedereen separaat om de tafel te gaan. Wat doen we met de opbrengst: naar het collectief of naar de vereniging? Ook hier moet je afspraken over maken.

Ed de Leest geeft aan dat er al veel gebeurt bij verenigingen onder begeleiding van energiecoöperaties. Meerwaarde van regionale aanpak bij bedrijven is de vraag, dat is geen corebusiness. Alphen aan den Rijn gaat met de ondernemersvereniging VOA om tafel om te kijken wat er collectief gedaan kan worden.

Conclusie is dat bovenstaand spoor verder verkend moet worden: is het mogelijk om tot een collectief aanbod van (platte) daken te komen? En dat onder te brengen bij een professioneel bedrijf die dat voor langere termijn exploiteert.

Kijk wat in 2018 het resultaat is. Dit is nu nog niet altijd even scherp verwoord in het PvA.

Uitvoeringslijn 4: Warmte

Uitvoering lokaal, regionaal inzetten op:

- Warmtenet qua uitvoering regionaal : meer aansluitingen naast Leiden, hoe krijgt de uitbreiding vorm?
- Hoogheemraadschap van Rijnland: warmte uit effluent, hierover moeten afspraken gemaakt worden op hoger schaalniveau. Collectieve aanpak en afspraken hierover eind 2018 voorzien

Paul Dirkse geeft aan dat je een vorm van een lokaal warmtenet nodig hebt (met hoog temperatuur warmte. Of je moet gaan voor een all electric variant om een wijk te verwarmen.

Wat doe je regionaal? Ervaringen opdoen, kennis ontwikkelen, dat vervolgens uitzetten, faciliteren en stimuleren. Doel is nu nog niet in PJ uit te drukken, resultaat is van het gas af. Dus nu vooral kennis opdoen, eind 2018 en daarna pas uitvoeren.

Uitvoeringslijn 5: Greenports

Het betreft hier een specifieke lijn, gericht op een doelgroep. Wat gaan wij gezamenlijk doen en wat leveren wij op: zit hem vooral in het leren van elkaar en het verbinden.

Uiteindelijk zal dit opgaan in andere uitvoeringslijnen. Dit PvA is nog niet voldoende scherp.

Uitvoeringslijn 6: Duurzame mobiliteit

Aangegeven wordt dat dit PvA, door het uitvallen van de trekker, nog niet is uitgewerkt.

Wat doen we regionaal? Gedacht wordt aan een duurzame OV-concessie (met regionale input en de provincie aan het stuur), een plan (kaart) voor regionale (snel)laadstations (de laadpalen zelf worden lokaal gerealiseerd), het opwekken van energie door innovatieve oplossingen toe te passen in wegen (voorbeeld is pilot Solaroad, met zonnepanelen op fietspaden).

04 Innovatieve en vernieuwende ideeën

-

05 Inplannen volgende Stuurgroep, rondvraag en afsluiting

Voorstel is dat de volgende Stuurgroep begin januari 2018 in wordt gepland, voorafgaand aan het PHO+ Energie op 14 februari. Daarin komt ook de governance en planning aan de orde.

Zorgpunt van Jeroen Verheijen is de inzet van menskracht en middelen. Hoe faciliteren we dit ambtelijk op een goede wijze?

Yvonne vraagt aandacht voor communicatie, en ziet dat liever niet per uitvoeringslijn uitgewerkt. Momenteel wordt gewerkt aan een breed en overkoepelend communicatieplan over het Energieakkoord en het uitvoeringsprogramma.